

életet, a születő világegyetemet, a világmindenség makrostruktúráját, a sztratoszféri mozgást – magába szippantsa, vagy fordítva: behatoljon, beleveessen. Bár a reprodukciók soha nem képesek visszaadni egy kép valóságát, arra alkalmasak, hogy felkeltsék az érdeklődést, szabadjára engedjék az intellektust. Meglepően jól érzékelhetők és élvezhetők a színekben korántsem gazdag, ám faktúrájában, textúrájában izgalmas *Guano*, s még inkább a *Tömbírás* képei. Ez utóbbinál „totális automatizmus-sal” létrehozott, erőteljes, mindig két alapvető szín ellentmondására épülő művekről van szó. Ezt követően ritmikus, grafikailag izgalmas, mégis fegyelmezett sorokba rendeződő jelekből felépülő képekkel találkozunk, mielőtt *A súlytalanság élménye* című ciklus fekete alapon üres, legtöbbször fehér vagy kék „ablakai” valóban felkeltenének valamiféle lebegés-érzést bennünk.

A kötet utolsó negyedében visszajutunk a figuráig, azaz eljutunk az *Ember* sorozatig, amelynek darabjain a festékpázmákból bukannak elő az emberalakok, ahogy erre Berecz Ágnes felhívja a figyelmet második tanulmányában.

LÁNG ESZTER

(Szerkesztette Maklár F. Kálmán,
Maklár Art Works Kft., Budapest,
2010, 300 oldal, 10 000 Ft)

JEROEN DE VALK:

Chet Baker

A lírai hangú jazztrombitás

A hazai jazzkönyvkiadás évtizedeken keresztül egyet jelentett a Gonda János és Pernye András által írt, időről időre kiegészített, egyébként kiváló jazztörténeti alapmunkákkal. A rendszerváltás sem hozta meg azt a dömpinget, ami elvárható lett volna, bár kétségkívül születtek igényes és hiánypótló szakmunkák, hogy mást ne is említsünk, Simon Géza Gábor munkássága mindenképpen figyelemre méltó. Az utóbbi években mintha kissé felgyorsult volna a jazz tematikájú könyvek kiadása. A Park Kiadó gondozásában megjelent, rendkívül informatív és élvezetes Miles Davis-önéletrajz, a Cartaphilus által sorozatban hozott, igényes bár nem szakmabeliek számára kissé nehezen érthető jazzman-biográfiák (Charlie Parker, John Coltrane, Miles Davis), Ken Burns kiváló dokumentumfilm-sorozatának könyvváltozata vagy éppen Kerekes György *Jazzportrék* című (CD-melléklettel is ellátott) kétkötetes munkája után most napvilágot látott a holland újságíró, Jeroen de Valk monográfiája is Chet Bakerről, a West Coast jazz egyik kiemelkedő alakjáról.

A kötet kiállítása átlagos, de mutatós, a fordítói munka igényessége bőven megüti a mércét, nem

találkozunk azzal a gyakori problémával, hogy a jazzhez nem értő fordító életidegen vagy egyenesen szakszerűtlen kifejezéseket használna, vagy félreértene a zenei zsargon, még ha kissé zavaró is, hogy a magyar szaknyelvben némileg már ódivatúnak számító *ambazsúr* kifejezést alkalmazza a sokkal gyakrabban használt *anzacc* helyett (mindkét fogalom a fúvósoknál kulcs szerepet játszó, a hangszer megszólaltatásának módját nagyban befolyásoló szájjizmok általános állapotát jelöli). Ez azonban mit sem von le a kötet élvezeti értékéből.

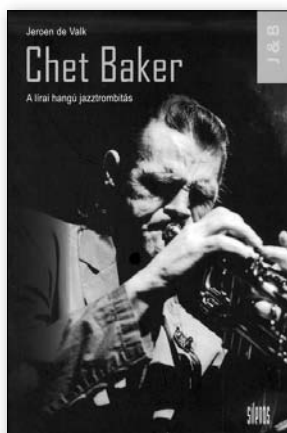
Ez fontos szempont, mármint az élvezeti érték, hiszen de Valk könyve nem száraz életrajzi adatok darálásából, követhetetlen szakmai okfejtésekből áll, hanem a laikus olvasó számára is érdekes, élvezetes portét nyújt egy kétségkívül kiemelkedő művész életéről. Ha némi kritikával illehetjük a szerzőt, azt a kissé bulváros hozzáállás miatt tehetjük; talán túl sokat foglalkozik Chet drogproblémáival. Bár, jobban belegondolva, de Valk ezt valamiképp a trombitás mentegetésére teszi, ezzel magyarázva (meggyőzően) a művész gyakori színvonalbeli ingadozásait,

ami miatt sokan hajlamosak Bakert alulértékelni. Másfelől egy olyan ember esetében, aki ilyen tartósan és ilyen mélyen a legkülönbébb drogok rabságában vergődik, az is belátható, hogy történetét (akár művészi kibontakozásának történetét is) felfoghatjuk a droggal való állóháború történeteként.

Jeroen de Valk igazi rajongó. Ez egyértelműen kiderül abból az aprólékos, lelkiismeretes munkából, amellyel részletekbe menően igyekszik rekonstruálni Chet élet-történetének fontosabb mozzanatait, nem mulasztva el, hogy eköz-

ben meg is értse vizsgálata tárgyát. Látszik ugyan az igyekezet a biográfuson, hogy empátiája ne csapjon át elfogultságba, de azért mindvégig érezzük, hogy mély rokonszenvet táplál Baker iránt. A családtagokkal, zenésztársakkal, turnémenedzserekkel és magával Chettel ké-

szített számos interjúból, újságcikkekből, visszaemlékezésekből, kiadott és kiadatlan hang- és képfelvételek sokaságából kirajzolódik előttünk az a kisfiús bájú fiatalember, aki a '40-es évek végén szabályszerűen berobbant a cool jazz világába, és mindenkit elbűvölt ér-

zékeny, telt, megfontolt, hallatlan érzelmi töltetű, mégis puritanizmusra törekvő trombitajátékával. Végigkövetjük pályáját a teljes szétesésig, a komolyan nem vehető, drogos ronccsá válásig, sőt a börtönig, majd az európai újjászületésig, végül máig kérdőjelekkel övezett, tragikus haláláig. Éppen ez az újjászületés az, amelyről de Valk szerint a tengerentúli jazzélet nem

volt hajlandó tudomást venni, és a kötet legnagyobb erényét abban kell látnunk, hogy nagy meggyőző erővel végzi el Chet Baker művészi rehabilitációját. Mondanunk sem kell: jazzrajongóknak kötelező darab.

FALVAI MÁTYÁS

(Fordította Bérczes Tibor Silenos Kiadó, Budapest, 2010, 264 oldal, 3200 Ft)